

a_1952_004908

103

СТЕНОГРАФСКИ ПРОТОКОЛ

На Художествения съвет от 22.II.1952 г.

СТЕНОГРАФСКИ ПРОТОКОЛ

на заседанието на Художествения съвет за разглеждане пиесата "Буря над Югославия" от Иван Аржентински, състояло се в петък, 22 февруари 1952 година, от 16 до 19 ч.

=0=

Присъствуват: Камен Зидаров, Никола Икономов, Иван Аржентински, Н.О. Масалитинов, Петко Атанасов, Николай Лилев, Руза Делчева, Аспарух Темелков, Моис Бенеш и Александър х.Христов.

=0=

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Другари! Събрали сме се за да чуем пиесата на др. Аржентински "Буря над Югославия". Художественият съвет трябва да чуе тази пиеса, и ако има някакви предварителни препоръки към автора да ги даде. Работата с нея ще започне след 40 дни и авторът има достатъчно време още да поработи. Пиесата се играе сега в Плевенския театър.

Има думата др. Аржентински, за да прочете пиесата.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ - /Прочита пиесата./

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Ако обича др. Аржентински да даде някои пояснения, дали изхожда от факти на партизанското движение в Югославия и на борбата срещу Тито на привържениците на Информбюро.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Аз започнах тази пиеса още през 1948 година в по-друга форма, защото тогава положението беше по-друга форма. Тогава моят герой оставаше на края в дълбока законспирираност. Героят паднаше убит, а генералът оставаше законспириран.

След това, обаче, когато през 1949 година бях в Съветския съюз, там дойдоха голяма група югославски емигранти. Аз се запознах с тях, сдружих се и те ми разказаха първия случай за един партизански отряд в Черна гора, който е действувал още в 1949 година бил е обграден и за разлика от пиесата е бил унищожен от титовци.

След това аз започнах да събирам материали в това отношение средях се с емигранти, четях тяхната преса. Напоследък се средях пак с югославски емигранти, каквито има много и в Плевен. На първата генерална репетиция на пиесата нарочно бяха поканени една група от тях, около 10 души, които присъствуваха, като им се постави задачата да гледат пиесата и да си кажат какво смятат, отделя ли се тя от

положението, което те знаят за Югославия или не.

Когато свърши първата репетиция и ги запитаме за мнението им, какви грешки са забелязали, те казаха, че така се пренесли в Югославия та забравили да гледат за грешки. И веднага пита единият: "Вие да не сте взели случай с майор Шубар?" Аз не знаех този случай, а те казват, че това било същият случай и той продължавал и до сега да действва. Успял да се измъкне и продължавал да действва. Така че такива отделни случаи има доста.

За сечицето: В Плевен има няколко души, които са работили на сечища. Там се изпращат най-подозираниите в селата и градовете, като Информбюрсовци, обикновено под силна охрана и най-често те се разбунтуват, избиват си охраната и избягват. Същото става и с тия работници, които работят в покрайнините, като тухларни и други и които малко по-мъчно се поддават на контрола на милицията и те най-често подпомагат нелегалните. Материали в това отношение имах доста. Даже от миналата година насам имах доста случаи изнесени в нашата преса, и в Работническо дело и в Ва траен мир, а и Теню ми е каза, че можел да изкара цели кунища такива случаи, когато цели градове са завземани.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: От партизани?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Да, сега от партизани. Аз и в ЦК поставих въпроса как мислят по това. Те там така поставиха въпроса: даже и един единствен случай да няма, пак е права пиесата, защото тя трябва да гледа напред, в перспектива. Но и те знаят такива случаи.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Вие искахме да знаем до колко това е свързано с действителността, до колко отразява действителността. Да не би да представя, че там кипи огромно партизанско движение, е в същност да не е така.

НИКОЛА ИКОНОМОВ: Даже и да не кипи, то трябва да кипи. Така че това няма значение.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: След репетицията направихме разисквания и вместо аз, емигрантите отговаряха на такива въпроси, за моя радост, и казаха: "Вие имаме такъв и такъв случай". Те просто почнаха да ги изледват. Аз имам записани техните изказвания.

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Аз разговарях предварително с другаря полковник. Мен ми се вижда Мулатович много умен човек, той решително подозира генерал Маркович. Защо тогава той не донесе на Ранкович? Авторът ми обясни: "Да, но Ранкович не вярва!" Може би е уместно някъде в текста да се даде разговор с Джонсон и Мулатович и Мулатович да каже: "Аз донесях, дори не веднъж, на Ранкович, но той вярва в него."

Също така за мене е непонятно, наистина не познавам

югославския живот, но например, казват, че заградили партизаните така че и птиче не може да прехвъркне, а Станое се разхожда. Как става това? Това второ.

После, пак е непонятно за тази Мери, как така може да го принудят да се ожени за нея. А несъмнено е, че той е железен човек. После с Драгица. Той е скъсал с нея, а изведнъж дохожда и казва: "Драгице, отвори!" Тук нещо е непонятно. Как може там да бъде? Може би полковникът ще обясни.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: За обградените как става движението. Не сме имали и в България такъв случай, особено типичен беше случаят при Търговище. Макар че партизаните бяха обградени, връзките си вървяха. Например, помощник министъра на народната просвета Груди Атанасов, независимо от обграждането той си отиваше и беше представител на ЦК там. Мъчно е цял отряд да излезе, обаче отделни хора винаги могат да минат. Който е чел "Сърцата на смелите" знае това.

Н.О.МАСАЛИТИНОВ: Как няма да го хванат тези правителствени кордонци?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Кордоните не са човек до човек. Минаване на отделни хора винаги става.

Н.О.МАСАЛИТИНОВ: Значи, това е възможно.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Това са нелегални консперативни работи. Те стават.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Сега за Мери. От къде ми дойде на ум идеята за тази Мери? В първите митежстове Мери даже я жених за Пеко. Сега не е женена, само се мъчи при него.

НИКОЛА ИКОНОМОВ: Според мене, тя е съвсем излишна като действащо лице.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: От къде ми дойде на мене на ум? Тя дава контраст с другите жени, като например Любица, Драгица, Милница, на техния фон Мери изглежда много хубаво. В Племен Салпишева я играе добре.

НИКОЛА ИКОНОМОВ: В драмата просто тежи.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Тя не е дадена на много места.

НИКОЛА ИКОНОМОВ: Защо е необходима?

РУЖА ДЕЛЧЕВА: Какво допринася, например, за образа на Пеко тая Мери?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: От къде дойдох до тая мери, от къде се роди тя? Когато бях в Съветския съюз, като разговарях с тези другари, един ден научих един случай от тях. Разправяха ми за един другар, който избягал в гората и титовци хващат жена му и казват: "В срок от 24 часа ще се ожениш за друг. Ако не се ожениш, значи си с него". И я карат д

се ожени за него.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Мери е сръбкиня, нали?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Да. ~~Ибани~~

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Обаче, Мери не е сръбско име.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: На мене ми се вижда откровенно това, че ги принуждават да се женят. Казах си: даже фашистите не се сетиха да правят това нещо. След известно време в "Социалистически Югославия" прочетох пак подобно нещо, че са карали жената на един избягал другар да се омъжи. Това ме възмути и аз написах едноактна пиеса на тази тема, как титовци карат на сила да се женят, като използват това, като мощно средство в ръката си против честните югославски борци.

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Живее ли Маркович с тая Мери?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Предполагането е, че живее.

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Не предполагане, а ясно?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Живее. За Маркович е ясно, че Мери му се изпраща, като агент да го следи. На него официално никой не му казва разбира се, че му я изпращат за това. На него му е представена като любовница, но той знае, че върху нея тежи известна задача.

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Може е да има някаква служба при него, например, да бъде машинистка.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Той знае ли, че тя служи в полицията?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Тя знае, че служи, но се прави, че не знае.

РУКА ДЕЛЧЕВА: Какво евентуално той, като конспиратор, би могъл да използва чрез тая връзка с Мери?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Ранкович знае, че Пеко има син нелегален. Когато синът на Маркович избягва в гората и се обявява против Тито, а Маркович получава заповед от Партията да остане във войската, Маркович се явява при Ранкович и казва: "Вие можете да ме уволните, аз не мога да служа във войската, защото синът ми е в гората. Аз обичам Тито, но моят син компрометира името ми." Тогава Ранкович му казва: "Бъди спокоен". Те тогава имаша нужда от хора, които ще им служат. И Ранкович му казва: "Ти цом си верен, че се откажеш от сина си, че се откажеш и от жена си. Вие ще ти намерим жена, няма да останеш без жена." И му пращат такава жена, която те му дават като приятелка. Но Ранкович, колкото и да му има вяра, следва ли все пак да се усъмнява в него?

НИКОЛА ИКОНОВ: Разбира се, че се намерят доводи да се оправдае положението, но това по естествен път на драматическия развой на пиесата не върви, има ли нужда от нея? Няма никаква нужда.

абсолютна никаква. Тръгни по главната линия, защо се отплескваш? Различни обяснения могат да се намерят. Нашата задача като театър е да покажем бързо връзката, да се възприеме от публиката. Кой ще разсъждава така в салона?

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Тя може да има такава задача - той да я използва в борбата срещу Мулатович.

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Според мене, трябва да има някакъв къс разговор между Мулатович и Джонсон, който да обясни положението, че Мери служи при тях.

РУЖА ДЕЛЧЕВА: Това се разбира.

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Да, от слугите, но е малко. Според мене, Маркович трябва да се държи по другояче с Мери. Той трябва да е нежен с нея като любовник, ако се бои от нея. А той е студен, хладен с нея.

ПЕТКО АТАНАСОВ: Без да се бои, за да играе роля, че се бои.

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Да играе роля, че е влюбен в нея.

РУЖА ДЕЛЧЕВА: Когато я праща при Ранкович, защо за такава важна задача я изпраща с такъв тон? Той разчита ли на нея?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Все му е едно. Той гледа да я махне. Тази нощ той вече действа,

РУЖА ДЕЛЧЕВА: Той съвсва тая нощ, обаче логично ли е да съвсва по този начин, след като подозира и знае положително, че тя е шпионка? Логично ли е да съвсва по този начин, когато знае, че тя може да отиде при Мулатович? Аз бях сигурна, че тя ще отиде при Мулатович. Той не е ли сигурен в това?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Той сам пред Мулатович я вика, казва: "Мери, ела веднага в щаба!" Той пред него я вика. Той вече действа решително.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Образът на Мери и задачата на Мери пиесата не е ясна. На Мери в пиесата трябва да се даде ясна, конкретна задача. Макар че агентка на Ранкович и Мулатович, тя трябва да има чувства към Маркович и той да я привлече към себе си, за да може да я използва. Той трябва съвсем по интимен и по много дълбок начин да използва нейните връзки с Мулатович. Само ако я привлече към себе си, той ще може да я натовазва с важни мисии. Тя трябва да бъде шпионка на Маркович в борбата срещу Мулатович.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Тя по-рано беше такава, но това го удариха в ЦК и казаха: "Не я прави такава".

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Това се диктува от нашите сценични закони.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Аз им казах: "Ами ако в театъра ни кажат обратното?"

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Не играем ние, няма да играе ЦК.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Тука има сценични закони. Мери има ли задача? Тя се явава тук-там и толкова. Ясно е. Мери или е агентка и без да знае, Пеко я използва в борбата срещу Мулатович и заблуждава Ранкович, или тя е направо на страната на Мулатович и взепоставя Маркович.

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Маркович така се държи с нея, че тя нищо ценно не може да донесе на Мулатович.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: За нас трябва да бъде ясна задачата на Мери.

АСПАРУХ ТЕМЕЛКОВ: Може ли тя да бъде влюбена в Маркович?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Не. Тя не е влюбена, но той ѝ импонира.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Дайте да анцинтираме това нещо.

РУЖА ДЕЛЧЕВА: Има едно място по едно време, дето тя му казва: "Процавай, че не ти казах". Трябваше да ти кажа".

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Той ѝ импонира. Отначало тя не отишла с любов, но полека-лека...

РУЖА ДЕЛЧЕВА: Да, но не е ясно.

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Ами това: "Драгице, отвори!"

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: На Мери трябва да се даде задача. Маркович трябва да я използва в борбата си срещу Мулатович.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Да я използва като близка?

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Да, ще я използва като близък човек, за да се бори срещу влиянието на Мулатович. Ранкович на нея ще вярва, тя иде направо от Ранкович и Маркович може да я използва.

РУЖА ДЕЛЧЕВА: Когато говорят за Съветския съюз, малко ми звучи плакатно. Да станат репликите по-говорими.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Аз съм водил голяма борба за това. Беше още по-плакатно.

РУЖА ДЕЛЧЕВА: Да бъде със същото съдържание, но репликите да бъдат по-говорими, по-простици.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Другарю Лилиев, вие какво ще казете?

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ: Аз съм се изказвал достатъчно, ~~но~~ ^{нещо} съм ^{говорил} и за Мери, и за много други неща. Как мога да кажа, но нека чуем ^{на}напред другарите.

ПЕТКО АТАНАСОВ: Не звучи напълно правдоподобно. Може да има такива случаи, но тук са натрупани твърде много изненади, които да увеличат наистина това разтревожаване на публиката от тия събития, които стават: в неговия град, неговият син бива арестуван, той идва там. После Маркович отива да вземе разрешение, за да спаси сина си, иска разрешение. И толкова време минава, оня можеше да го унищожи. После сцената между полицаия и сина, когато синът дори го заплава. Няма ли оня да му тегли куршума? Има такива сцени нарочно с една излишна жестокост, за да се доказва какъв е режимът. Защо ще го заплава? Ами че оня ще го застреля.

Събитията и случките, които са дадени, са силни, но някак си много се приказва около тях, а малко остава действието някак си. А каква е първата сцена? Те приказват, характеризират го, той дохожда. Но действие няма. И на Мери трябва да се даде задача. За нея казват, че е такава, но не се вижда. В по-ранната редакция тя беше хазайка, у тях имаше гулай, тя се разпорежда и се вижда, че той живее с нея. Той даде да импонира, не се вижда от къде ѝ импонира.

Тая сцена с партизаните също звучи книжно. Би трябвало да има разговор и за нещо друго, или да е нещо като вечеринка, като веселие, там да се говори така и да има песни.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: В Плевен започва с една песен. Така го направиха.

ПЕТКО АТАНАСОВ: Да се въздуневят от песента, а не да звучи така. Представление може да се получи. А тези заплашки как се посрещнаха там в Плевен? Сигурно разкълпясват.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Много.

ПЕТКО АТАНАСОВ: Зная, че ръкопляскаат.

АСПАРУХ ТЕМЕЛКОВ: Да го заплюе по към края, когато вече влиза Пеко, защото Мулатович действително не може да изтърпи.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Мулатович е агент на УДБ на Райкович.

Н.О. МАСАЛИГИНОВ: Военен ли е?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Цивилен.

ПЕТКО АТАНАСОВ: Ще бъде ефектно представление, като се има предвид, че задачата е политическа. Тази задача представлението може да постигне. Жалко е, че материалът е много добър и би могло да има много повече художествени сцени. Езикът е добър, репликите вървят добре, направено е, но би могло да стане още по-добро. Но и така е добре. Само да се изяснят някои неща. За мене, например, това заплюване е грубо.

НИКОЛА ИКОНОМОВ: Аз ще кажа същото. Пиесата има свое политическо значение, сценически материал в нея има извънредно много, но и аз намирам, че няма особени художествени качества.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Публицистична.

НИКОЛА ИКОНОМОВ: Публицистична е, няма художествени качества.

ПЕТКО АТАНАСОВ: Много уйдордисани работи има.

НИКОЛА ИКОНОМОВ: Чувствува се кроежа. Не те взема, да видиш, че е изляно, а се чувствува кроеж. Но своето политическо значение безспорно ще има. И както казва Петко Атанасов ще стане едно прекрасно представление.

ПЕТКО АТАНАСОВ: Но добре е малко песни да има, а не само оратори да говорят.

НИКОЛА ИКОНОМОВ: Както беше въздействието на пиесата на Стрелков.

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ: Пиесата имаше няколко редакции и това е една от нейните последни редакции. Това е една пиеса на събития, където е по-важно може би да се изразят събитията, отколкото да се превърне в семейна драма, в отношения на баща към своите деца и т.н. и да се изнася в излишен психологизъм. Аз мисля, че от ~~тук~~ опасения авторът се е ръководил, като не се е спирал на ~~никои~~ отделни моменти, които биха му позволили да прояви по-голяма художественост в пиесата.

Но тъй, както е написана, пиесата е доста жива и мисля, че може да стане представление, да има своето въздействие и че повече от това не би могло да се направи. Разбира се, това не значи, че не трябва да се изясни полскението на Мери, например, и да ѝ се поставя

някакви задачи. Също отношенията на Маркович към неговата по-раншна жена, към неговото семейство, дали тези хора са съвсем изоставени от неговите грижи или все още нещо съществува между тях, независимо от това, дали Драгица се отнася със съчувствие или не към всичко, което е станало сега.

Аз мисля, че пиесата е стигнала до това положение, когато трябва да премине вече в ръцете на режисьор, който, разбира се, би я посрещнал добре и би заработил с любов върху самата пиеса. Дали този режисьор трябва да бъде другарят Масалитинов, това е друг въпрос, разбира се. Но този въпрос мисля, че е решен вече. В тази работа, колто ще има режисьорът заедно с др. Аржентински да върши, аз мисля, че ~~никога~~ задача на х. Христов и моите, не е още свършена; ние ще се намесим, ще видим какво ^{та} може да се направи. Аз мисля, че др. Аржентински няма да има нищо против, ако пиесата претърпи някои изменения, които ще се намесат, за да се получи по-хубаво представление.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Шекспировски мании нямам.

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ: Това бих могъл да кажа.

АСПАРУХ ТЕМЕЛКОВ: Аз дойдох късно и не можах да проследя развитието на цялата пиеса, но ми направи впечатление, че има хубав диалог. Аз не зная отношенията на тези действащи лица. Отношенията на този генерал Маркович към Партията и към Съветския съюз влияе ли се от положението на сина му или той си е убедит и правоверен комунист.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Поведението му и положението му в пиесата е правилно.

МОИС ВЕНИШ: Пиесата на др. Аржентински принадлежи към оня род пиеси, както ги наричат, "пиеса "детектив", в която има струпани много интересни събития, които овладяват публиката и тя следи какво ще стане по-нататък. Все повече и повече публиката се увлича в разволя на събитията.

Обаче за времето, което остава да започването на пиесата би могло да се поработи върху нея в този смисъл - всичките тези положения да станат по-убедителни. Например, идва генерал Маркович при партизанитеки цивилен. Това е какъкси изведнъж. Макар че другар Аржентински обясни, че дори и при най-голяма блокада да партизански отряд пак биха могли отделни хора да се промъкнат, но това промъкване трябва да бъде обяснени, защо и как е станало. Все пак това е направено с известен риск да се промъкне какък човек при партизаните и то генерал Маркович. Някак си да бъде обяснено по-убедително, за да не се създаде известно невероятно положение за публиката.

ПЕТКО АТАНАСОВ: Той иде да пита как да спасява сина си.

МОИС ВЕНИВШ: След това скривалицето в камината. Гойко се скрива, а после Мулатович го открива. Това скривалище кога и направено е направено, да не е резултат да предварителна дълга подготовка за преминаване в нелегалност на хората, които са подготвили това скривалище. Няма си като че ли това скривалище е направено, за да се създаде голям интерес към цялата работа. Трябва предварително това скривалище да дойде някак си по-убедително за публиката.

Аз бих казал, че би могло да се пороботи малко и върху езика. Там има такива изрази, като например "изверг", много често се среща. После има такива изрази "аз съм син на народа", "мене народът ме е натоварил", "ние, другари, изпълняваме своя дълг", изрази, които винаги в такива случаи се употребяват. Биха могли да се кажат някак по-убедително, по-полю, верно, нещо конкретно за случая да се потърси, а не така весникарски.

После бих казал, че когато партизаните говорят за Сталин, Станоя не би трябвало да каже, че е дошъл от Съветския съюз. Той е преминал през редица най-трудни прегради, за да дойде от Съветския съюз в Югославия, в партизанското движение. Човек, който идва от Съветския съюз, не може да се открие на всички партизани. Това трябва да е дълбоко законспириран човек или човек от ЦК, от най-високото място. Той не може да се открие на всички партизани и да каже: "Аз идвам от Съветския съюз."

След това политически мисля че трябва да се оправи следното положение. Там в пиесата е казано, че те се бали при другаря Сталин, ако не се лъжа това са югославски емигранти, които се срещали със Сталин. А политиката на Съветския съюз по югославския въпрос е ясна и на няколко пъти обявена: Съветският съюз дава подслон на революционните югославски емигранти, Съветският съюз със цялата си политика и против политиката на югославското правителство, но ~~Съветският~~ ^{Съветският} съюз винаги и продължава да заявява, че не се намесва във вътрешните работи на Югославия, той дава морална помощ, но във вътрешните работи той не се намесва.

И за това тази реплика на Станоя, че "другаря Сталин се надява вие да усилите борбата си срещу титовата клика" някак си може да налее вода на приказките на тия, че Съветският съюз подпомага борбата на партизаните и материално срещу Тито.

Също така на едно място Станоя казва: "Ние сме изкупителна жертва". Никога комунист не би говорил такова нещо, никога. Той не мисли за смъртта, той мисли за живота, за борбата и не може да каже:

"Ние сме изкупителна жертва". [Това е малка бележка, когато генералът пита Воя: "Ти ще отидеш ли да се бориш срещу Червената армия?" По-добре е вместо "Червена армия" да се каже "Съветска армия", защото няма вече Червена армия.

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ: Така сцена между Маркович и Воя е хубава.

МОИС БЕНИЕШ: Да, това е една от хубавите сцени.

Там има изразът: "Да живее нашата героична ЮКП!" Но за коя ЮКП се отнася?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Те пак така си я викат: ЮКП.

МОИС БЕНИЕШ: Смятам също, че е неясен разговора, когато се казва за Георги Димитров, че на процеса в Лайпциг Хитлер го освободил.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Той му намеква за това и казва: "И тебе ще те пуснем".

МОИС БЕНИЕШ: Така се внася неясност. Трябва да се изясни този момент, защото е важен.

На друго място Стонае казва на Маркович: "Ние тебе ще те назначим за командващ". Той не може да каже така, защото не решава сам въпроса. Той може да е и член на ЦК, но това решение трябва да се вземе колективно.

Тези бележки имах да направя.

Н.О. МАСАЛИТИНОВ: Аз бих искал да попитам: нали цялото семейство Маркович са добри комунисти, привърженици на Информбюро, защо той крие от жена си, поне от жена си, че той само привидно служи на Тито. А жена му нищо не знае.

АСПАРУХ ТЕМЕЛКОВ: И по-хубаво, че не знае.

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ: Ако й каже, няма да има пиеса.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Които са работили преди 9. IX знаят, че дори на жената не се казват тези неща. Аз зная много интересни такива случаи.

ПЕТКО АТАНАСОВ: Ако не бяха се събрали в този град, щеше да е по-добре. А този разпит някакси не върви. Аз бих го застрелял в такъв момент.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Ние имаме един наш полковник, но когото бащата беше министър на войната в кабинета на Цанков, а синът беше партизанин. Той и сега разправя: "Постоянно ми се струва, че всички ме гледат някакси особено, защото съм негов син." И казва, че най-голямото му желание е да убие баща си, за да измие тази работа.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Другари! Да заключим. Аз смятам, че шесата на др. Аржентински "Буря над Югославия", въпреки своите слабости дава все пак една представа за тежката борба, която водят истинските привърженици на ЮКП срещу огромния полицейски апарат в днешна титова Югославия. Аз смятам, че пиесата е добре композирана след помощта, която дадоха Лилиев и х. Христов, нашето литературно бюро, смятам, че сценично е добре направена.

Др. Петко Атанасов казва: защо всички са докарани в този град и т.н. Аз смятам, че е излишно да се задава такъв въпрос. Тогава на Горки трябва да зададем въпроса, защо ги е събрал всичките на дача.

ПЕТКО АТАНАСОВ: Защото е лятно време и отиват на дача.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Нелегалните като избягат, пак най-напред отиват в родния си град.

Второ нещо. В пиесата повече от всичко друго е ясно, че тя ще си останешмеса на събитията. Събитието взема връх над всичко. Ако др. Аржентински имаше повече сили, ако това не беше негова първа драма, тук имаше място за една голяма драма, която от лична прерастваше в обществена. Това е драмата на Пеко, борбата му за спасението на сина, далино-напред да спасиш сина, или да изпълниш дълга си към народа. И взема връх обществената драма.

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ: Аз мисля, че ако на сцената Пеко бъде поверен на добър артист, който да изнесе тези конфликти, ще се получи нещо по-силно.

КАМЕН ЗИДАРОВ: И от всички образи в пиесата, аз смятам, че Пеко е най-правилен.

Какво е слабото в пиесата на др. Аржентински?

Първо, много бързо се разкриват героите такива, каквито са, нямат развитие, освен Пеко, в който има колебание, има драма, драматизъм. Развитие почти в никой друг няма. Още с появяването на сцената те се знаят какви са: тези са комунисти, борци, а онези са отрицателни, жестоки, от полицията на Тито-Ранкович. Това е слабост.

Второ, пиесата няма екзистенц минимум литературно художествени достойнства. Др. Аржентински се е плъзнал по събитието и там е успял, хубаво заплатени събития, интересни положения, които ще се следят с голям интерес. Но за да има пиесата и литературно-художествени достойнства др. Аржентински има още малко време и може да поработи върху езика. Репликите са хубави, добре скачени, в смисъл, че са естествени, но езикът е жижиклив на изкуството е език образен, който не прилича на обикновения делничен език. Това

не е сивият, обикновен, говорим език, а трябва да бъде художествен, образен език на изкуството.

Най-слаба сцена в това отношение откъм езика е сцената с партизаните в гората, където говорят Станое и партизаните. Аз съм сигурен, че партизани в гората не говорят така помежду си. Така се пише във вестниците, така се говори на митинги и събрания, но партизаните помежду си говорят просто и естествено като хора, които си говорят в живота. И там др. Аржентински трябва да поработи или в краен случай тази сцена да се сведе до минимум разговор, да има една малка интермедия и след това влизането на Станое. Но безспорно над езика трябва да се поработи поне доколкото силите на Аржентински позволяват да го оправи.

От друга страна има неща, които комунисти не биха могли да говорят, като например: "Аз съм комунист, истински болшевик и тн. Има също така една дума, която нашите хора на сцената не могат да я произнесат - информуровец. Това е комбинирана дума и мъчно се произнася на сцената. Може да се каже: аз съм привърженик на решенията на Информбиро или нещо такова, да станат две-три думи. Или има такива думи като "предовратяване на провала". И думата предотвратяване е също тежко изговорима дума.

След това идват изразите: "Крайната победа е наша!", "Ще дойде денят на свободата!" и т.н., в която пиеса ги няма тези изрази? Др. Аржентински трябва да се помъчи да намери свои изрази, цветисти, колоритни, образни, да се постави в положението на героя и да си помисли как би говорил той в простия естествен живот, когато е насаме, а не когато е на митинг.

Или изразите: "Целият петстотенмилионен Китай е с нас", "Бореца се Корея е с нас", "Др. Сталин е с нас" и т.н. Тези неща трябва да се оправят.

Освен това аз смятам, че този македонски език, който го има наместа, ще звучи смешно, защото у нас той е език на хумора. Публиката ще се смее в най-серйозните моменти. А не бива да бъде обект на смехории именно в неговите уста Сталин.

Също така думите: "Илацдарм", "авангард на войната", всичките тези работи трябва да се избегнат, освен там, където са неизбежни, например между Пеко и Станое, когато определят военната стратегия. Там нищо ще дразни, нито е антихудожествено, то си върви. Но тези неща, които сме ги чували и чели във вестници, брошури и на митинги трябва да се очистят, колкото може повече езикът да зазвучи като художествен, образен език, защото прави са нашите артисти да искат такъв език.

РУКА ДЕЛЧЕВА: Но диалог има.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Той има усет за диалога - кратък, жив и може да се очаква, че ще се получи едно хубаво представление.

Най-после за крайната сцена. Тук ще трябва много да се мисли. Тази крачка, дали може да се издържи тази ситуация и Мулатович да не го застреля, дали може да запее интернационала. Това при поставянето ще мислим как ще звучи на сцената.

По въпроса за Мери няма две мнения, трябва да се изясни отношението на Мери към Пеко и задачите ѝ да бъдат ясни и конкретни.

По отношение на образите какво да ви кажа. Мери е дадена трафарентно, както се дават тези образи. Аз бих казал името ѝ да се смени.

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Тя е от онези, които си привправят имената като Фифи и др.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Жените въобще са бледо дадени. Във всеки случай заплетената борба, жестокостта в този страхотен възел, в който се намира Партията в борбата с Титовци, това нещо се чувства в пиесата, има го.

Аз не зная, дали това не е обща слабост на всички пиеси, които авторите пишат на чужди теми и може би не би могло да се иска това от др. Аржентински, но бих искал да попитам: има ли сръбски климат, югославски климат, атмосфера? Какво казваха емигрантите, кога ли да се пренесат в Югославия?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Нали ви казах, те като се превесели, забравили да търсят грешки.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Това е хубаво, ако на тях така действува.

НИКОЛА ИКОНОМОВ: Климатът е един и същ като у нас. Колко е разстоянието? -

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Другари! Нашето пожелание към др. Аржентински е конкретно изясняване задачите на Мери в пиесата, упоритата работа върху езика - то има още един месец - и конкретно върху тези неща, които му казахме тук. Пиесата ще си остане пиеса на събития, няма защо да се изправят другите работи. Тя ще си остане от този характер.

В заключение пак ще повтора, че според мене от тази пиеса ще стане хубаво представление.

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ: Др. Аржентински разбра нашите хубави намерения. Аз съм говорил с него, беседвали сме от това, което той каза тази вечер разбрах, че пиесата е четена и в ЦК. Всички на pewno ще

се съгласите, че е написана на една крайно деликатна тема. И ние, когато приемаме пиеса на тази тематика, трябва да бъдем много внимателни. От тази гледна точка ~~///~~ мислите ли, че може да се окажат някакви грешки по-нататък в пиесата?

ИВАН АРЖЕНТИНСКИ: Тя е четена в ЦК и се играе вече в Плевенския театър.

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ: Друго е когато се играе в Плевенския театър а друго е когато се играе тук. Тук ние имаме и приятели, и врагове.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Аз пожелавам на др. Аржентински, той има доста време, да поработи върху езика, да уясни задачите на Мери, но иначе пиесата да не се бута, тя ще си остане пиеса от този род. Тя е с тази криминална жилка в хубавия смисъл на думата, а не в стария смисъл на думата. Тя е от рода на "Разузнаване" и ще може да запознае нашата публика с тежката борба на югославския народ срещу фашизма. Да се направят и тези оточнения, които др. Бениш каза.

Заседанието е закрито.

/Закрито в 19 ч. и 5 м./

Камен Зидаров *Камен Зидаров*
 Н.О.Масалитинов *Н.О.Масалитинов*
 Николай Дилев *Николай Дилев*
 Ал.х.Христов *Ал.х.Христов*
 Моис Бенед *Моис Бенед*
 Петко Атанасов *Петко Атанасов*
 Никола Икономов *Никола Икономов*
 Аспарух Темелков *Аспарух Темелков*
 Ружа Делчева *Ружа Делчева*
 Ив.Аржентински *Ив.Аржентински*